

ISSN 2091-5187

СЕРВИС

№4

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ
ЖУРНАЛ

2025

СЕРВИС

ИЛМИЙ-АМАЛИЙ ЖУРНАЛ 2025 йил, 4-сони

Муассис: Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти

Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлиги томонидан 2008 йил 31 декабрда
0561-рақам билан рўйхатга олинган.

ЎзР ОАК Риёсатининг 19.03.2017 й., 239/5-сонли қарори билан эътироф этилган

**Тахририят ижодий
жамоаси:**

Бош муҳаррир:

и.ф.д., проф. М.Э.Пўлатов

Бош муҳаррир

ўринбосари:

и.ф.н., проф. Д.Х.Асланова

Масъул котиб:

и.ф.д., проф. М.Қ.Пардаев

Муҳаррирлар:

и.ф.д., доцент Ф.А.Сафаров

PhD, доцент И.М.Пардаева

PhD, И.Ш.Эрназарова

Техник муҳаррир:

и.ф.н., проф. А.Н.Холиқулов

Корректор:

PhD, доц. С.А.Бабаназарова

Саҳифаловчи:

PhD Х.Н.Очилова

1 йилда 4 маротаба
чоп этилади.

**Ўзбекистон худудида
тарқатилади.**

Тахририят манзили:

140100, Самарқанд шаҳар,
Амир Темур кўчаси, 9-уй,

тел.: +998(66)233-28-38,
+998(97)913-74-40

факс: +998(366)231-12-53
эл.почта:

samisiservis@mail.ru

Тахририят кенгаши раиси:

М.Э.Пўлатов – Самарқанд иқтисодиёт ва сервис
институти ректори, и.ф.д., профессор

Тахририят кенгаши раиси ўринбосари:

Д.Х.Асланова – СамИСИ илмий ишлар ва
инновациялар бўйича проректори, и.ф.н., профессор

Тахрир кенгаши аъзолари:

Б.А.Бегалов – Ўзбекистон Республикаси Президенти
хузуридаги Статистика агентлиги директори, и.ф.д.,
профессор

М.Қ.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.К.Ғоибназаров – и.ф.д., профессор.

М.М.Мухаммедов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Д.Р.Зайналов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Муртазаев – ТДИУ СФ директори, и.ф.д., проф.

М.Р.Болтабаев – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Р.Х.Эргашев – ҚарМИИ профессори, и.ф.д.

И.С.Тўхлиев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

К.Б.Уразов – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Қ.Ж.Мирзаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.И.Исроилов – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Г.М.Шодиева – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Б.Абдукаримов – СамИСИ профессори, и.ф.н.

Р.Қобилов – Самарқанд вилояти ҳокими ўринбосари

С.Н.Тошназаров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

Р.Н.Нормахматов – СамИСИ профессори, т.ф.д.

А.Бектемиров – СамИСИ профессори, и.ф.д.

О.М.Пардаев – СамИСИ профессори, и.ф.д.

М.Т.Алимова – СамИСИ профессори, и.ф.д.

З.Дж. Адилова – ТДИУ профессори, и.ф.д.

Ш.О.Қувондиқов – СамИСИ профессори в.б., иқтисод
фанлари доктори

Л.Н.Халикова – СамИСИ профессори, DSc

Ф.А.Сафаров – СамИСИ доценти, DSc

А.М.Каримова – СамИСИ профессори в.б., DSc

И.Б.Маттиев – СамИСИ профессори, DSc

Sanjar Baxronkulovich Boboqulov Samarqand viloyatida uy-joy kommunal xizmat ko'rsatishni davlat tomonidan tartibga solish mexanizmini takomillashtirish	75
Фарангис Азамовна Ишанкулова Олий таълим хизматлари рақобатбардошлигига таъсир этувчи омилларнинг иқтисодий-математик модели	81
Севара Абдиназаровна Бабаназарова Таълим хизматлари тушунчаси ва уларнинг инсон ресурсларини шакллантиришдаги роли ва аҳамияти	87
Shohina Xujmaxmatovna Pirova Mamlakatimiz iqtisodiyotida ichimlik suvi ta'minoti xizmatlarining tutgan o'rni va ahamiyati	91
Ибодулла Хасанович Ибрагимов, Лариса Алижоновна Мусабоева Цифровой реинжиниринг бизнес-процессов в сервисных компаниях Узбекистана	95
Nilufar Abdaxatovna Abdukadirova Ovqatlanish xizmatlarini ko'rsatuvchi korxonalar faoliyatini baholash tizimi va innovatsion samaradorlikni oshirish imkoniyatlari	99
ТУРИЗМ ВА МЕҲМОНХОНА ХЎЖАЛИГИ	
Елена Вячеславовна Гольшева Индикаторы устойчивого туризма как инструмент регионального развития (на примере Ферганской области)	102
To'liqin Saidahmedovich Sharipov, Muxabbat Ismatjon qizi Umirzoqova Turizm xizmatlari sohasini rivojlantirishning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati	110
Azizjon Shukrilloevich Berdimurodov Hududlarda turizm sohasini barqaror rivojlantirish mexanizmining tashkiliy va metodologik asoslari	114
Shuxratjon Sultonovich Sayfutdinov Turizmni barqaror rivojlantirishda blokcheyn texnologiyalarining innovatsion imkoniyatlari	118
Dostonbek Furqat o'g'li Tilovmurodov Surxondaryo viloyatida sarguzasht turizmi va speleoturizm faoliyatini tashkil etish imkoniyatlari	122
Shohro' Baxtiyorovna Navruz-zoda Yoshlar turizmini rivojlantirishning konseptual asoslari	128
Farida Abduxalimovna Axmedjanova, Bekjon Nizom o'g'li Ismatillayev Turizm va mehmondo'stlik sohasida xalqaro standartlarni milliy tizimga uyg'unlashtirish masalalari	136
Йылмаз Улви Узун Влияние колебаний цен на нефть, глобальных торговых войн и прямых иностранных инвестиций на экономический рост страны	139
Askar Axrorovich Siddiqov Mehmonxona korxonalarini boshqarish shakli va asosiy yondashuvlar	147
Diyora Farhod kizi Bahriddinova Innovative directions for the development of youth-oriented tourism and economic mathematical models for assessing the service potential of tourism enterprises	150
КИЧИК БИЗНЕС ВА ОИЛАВИЙ ТАДБИРКОРЛИК	
Шохида Ильясовна Артикова, Дониёр Искандарович Насимов Поддержка и развитие малого бизнеса в сфере услуг в Республике Узбекистан: институциональные механизмы, динамика и перспективы	156

Nilufar Abdaxatovna Abdukadirova – SamISI, “Iqtisodiy tahlil va statistika” kafedrası dotsenti v.b., PhD

OVQATLANISH XIZMATLARINI KO‘RSATUVCHI KORXONALAR FAOLIYATINI BAHOLASH TIZIMI VA INNOVATSION SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI

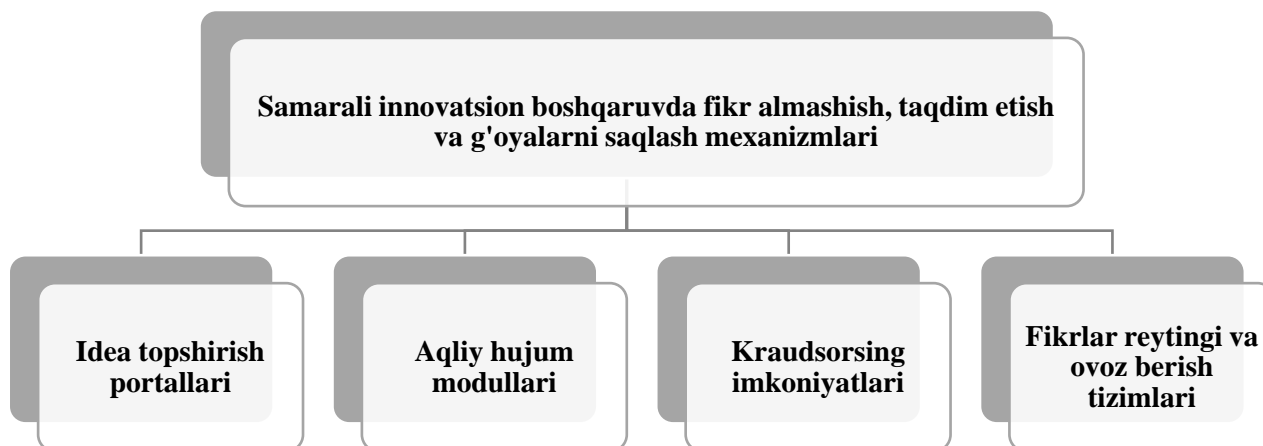
Annotatsiya. Maqolada ovqatlanish xizmatlarini ko‘rsatuvchi korxonalar faoliyatini baholash tizimi hamda innovatsion samaradorlikni oshirish imkoniyatlari tahlil qilingan. Tadqiqotda innovatsiyalarni joriy etish korxonalarining tovar aylanmasi, foydalilik darajasi va raqobatbardoshligiga ko‘rsatadigan ta’siri yoritilgan. Shuningdek, innovatsiyalarni boshqarish tizimining asosiy funksiyalari va ularning amaliy ahamiyati asoslab berilgan. Tadqiqot natijalari innovatsion boshqaruv tizimini joriy etish korxonalarining operatsion samaradorligi va bozor barqarorligini oshirishga xizmat qilishini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: ovqatlanish xizmatlari, innovatsiyalar, innovatsion boshqaruv, samaradorlik, raqobatbardoshlik.

Har bir kiritilayotgan innovatsiyalar, albatta, korxonaga qaysidir tomondan samara olib kelishiga xizmat qiladi. Ushbu samaradorlik natijasida ushbu korxonaning aylanmasi hamda foydalilik darajasi ortadi. Umumiy ovqatlanish korxonalarini ham o‘z raqobatchilari orasida oldingi o‘rinlarda turishi, raqobatda yutishi hamda moliyaviy barqarorligini mustahkamlash maqsadida yangi innovatsiyalar va yangi takliflar bilan bozorda harakat qiladi.

Spot nashrining kuzatuv natijalariga ko‘ra 2024-yilning yanvar-sentabr oylarida umumiy ovqatlanish korxonalarini tomonidan 965 mlrd so‘m soliq to‘langan. Shundan 164,7 mlrd so‘mi, ya’ni 17,1foizi 20ta korxonaga hissasiga to‘g‘ri keladi. Ularning jami tovar aylanmasi 2,3 trln so‘mni, soliq imtiyozlari esa 51,7 mlrd so‘mni tashkil etdi.

Innovatsiyalarni boshqarish tizimi korxonalariga innovatsiyalarning nozik tomonlarini boshqarishda yordam berish uchun bir nechta funksiyalarni bajaradi. Bularga g‘oyalarni boshqarish-tashkilot ichidagi turli manbalardan g‘oyalarni olish va tartibga solish; hamkorlik-xodimlar, bo‘limlar va tashqi hamkorlar o‘rtasida o‘zaro ta’sir va jamoaviy ishlarni osonlashtirish; ish oqimini boshqarish - konsepsiyadan to amalga oshirishgacha bo‘lgan tizimli jarayon orqali g‘oyalarni boshqarish; resurslarni taqsimlash - vaqt, budget va inson resurslaridan samarali foydalanishni ta’minlash; bilimlarni boshqarish - Innovatsion muhitni yaratish uchun ma’lumotlarni saqlash va almashish; samaradorlikni kuzatish - innovatsion faoliyatning borishi va ta’sirini kuzatish; tashkilotda innovatsion boshqaruv tizimini joriy etish katta foyda keltirishi mumkin, shu bilan birga ular bilan cheklanmasdan quyidagilarga alohida e’tibor berilishi kerak: kengaytirilgan samaradorlik- innovatsion jarayonni soddalashtiradi, ortiqcha ishlarni kamaytiradi va bozor tezligini oshiradi. Yaxshilangan hamkorlik-shubhalarni parchalaydi va murakkab innovatsion vazifalar uchun zarur bo‘lgan o‘zaro funktsional jamoaviy ishlarni osonlashtiradi. Ishtirok etishning ortishi- turli istiqbollardan foydalangan holda xodimlarning innovatsion jarayondagi ishtirokini rag‘batlantiradi.

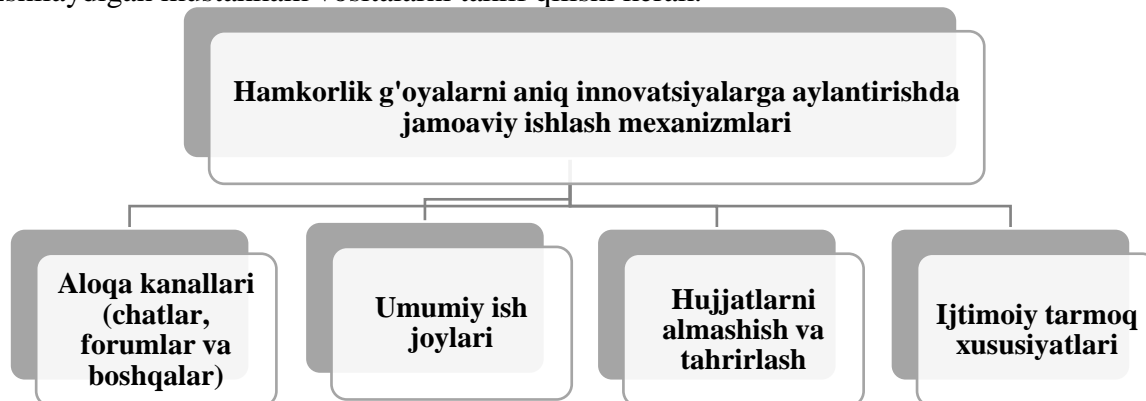

1-rasm. Samarali innovatsion boshqaruvda fikr almashish, taqdim etish va g‘oyalarni saqlash mexanizmlari.

Yaxshiroq qaror qabul qilish-innovatsion loyihalarni tanlash va ustuvorlik qilish uchun ma'lumotlarga asoslangan yondashuvni taqdim etadi. Xatarlarni boshqarish – innovatsiyalar siklining boshida potensial xavflarni aniqlaydi, bu esa proaktiv kamaytirish strategiyalarini ishlab chiqishga imkon beradi. Raqobat ustunligi-tashkilotning innovatsiyalar qobiliyatini oshiradi, bu noyob mahsulot va xizmatlar taklifiga olib keladi. Har qanday innovatsion jarayonning qon tomiri yangi g'oyalarni yaratish va egallashdir. Samarali innovatsiyalarni boshqarish tizimi xodimlar, mijozlar va boshqa manfaatdor tomonlardan fikr almashish, taqdim etish va g'oyalarni saqlash mexanizmlarini o'z ichiga oladi.

Ushbu xususiyatlarni o'z ichiga olish turli xil g'oyalarni to'plash va ko'rib chiqishni ta'minlaydi, innovatsiya madaniyatini rivojlantiradi.

Hamkorlik g'oyalarni aniq innovatsiyalarga aylantirishda muhim ahamiyatga ega. Innovatsiyalarni boshqarish tizimi turli hissa qo'shuvchilar o'rtasida aloqa va jamoaviy ishlashni yaxshilaydigan mustahkam vositalarni taklif qilishi kerak.

2-rasm. Hamkorlik g'oyalarni aniq innovatsiyalarga aylantirishda jamoaviy ishlash mexanizmlari

Loyihani boshqarish g'oyalarni amalga oshirishga yo'naltirishda muhim ahamiyatga ega. Innovatsiyalarni boshqarish tizimining xususiyatlari vazifalarni, muddatlarni va resurslarni boshqarishni tartibga solishi kerak.

Innovatsion harakatlar samaradorligini baholash uchun innovatsiyalarni boshqarish tizimi tahliliy va hisobot berish imkoniyatlarini ta'minlashi kerak. Bu xususiyatlar ma'lumotlarga asoslangan qarorlar qabul qilishda va innovatsion tashabbuslar qiymatini ko'rsatishda yordam beradi.

Ushbu tizimlar ko'pincha real vaqt rejimida muloqot qilish, hujjatlarni almashish va birgalikda tahrirlash imkonini beruvchi hamkorlik vositalarini o'z ichiga oladi. Bu barcha jamoa a'zolarining eng so'nggi ma'lumotlarga ega bo'lishini va joylashuvidan qat'i nazar, innovatsion jarayonga hissa qo'shishini ta'minlaydi.

Innovatsiyalarni boshqarish platformasidan foydalangan holda, tashkilotlar barcha innovatsion faoliyatlar ko'rinadigan, kuzatilishi mumkin bo'lgan va boshqariladigan markazlashtirilgan markazni yaratishi mumkin, bu esa tashkilot bo'ylab shaffoflik va muvofiqlikni oshiradi.

Innovatsiyalarni boshqarish tizimi natijalarini o'lchash muhim ahamiyatga ega. Innovatsiyalarni boshqarish tizimi nafaqat innovatsion jarayonni qo'llab-quvvatlabgina qolmay, balki uni yaxshilashni ta'minlash uchun uning muvaffaqiyatini o'lchash juda muhimdir. Bu asosiy samaradorlik ko'rsatkichlarini (KPI) yaratish va doimiy takomillashtirish madaniyatini o'z ichiga oladi.

KPI - bu tashkilotlarga innovatsiyalarni boshqarish tizimining samaradorligini baholashda yordam beradigan muhim ko'rsatkichlar. To'g'ri KPI ni tanlash korporativ maqsadlar va innovatsion maqsadlarga mos keladigan strategik jarayondir. Innovatsiyalarni boshqarish bilan bog'liq umumiy KPIlar yaratilgan yangi g'oyalar sonini, amalga oshirilgan g'oyalar foizini, bozorga chiqish vaqtini va yangi tashabbuslarning investitsiya daromadini (ROI) o'z ichiga olishi mumkin.

Innovatsiyalar landshafti doimo o'zgarib turadi va uni qo'llab-quvvatlovchi jarayonlar ham shunday bo'lishi kerak. Innovatsion jarayonlarni doimiy takomillashtirish yangi chaqiriqlar

va imkoniyatlarga moslashish uchun innovatsiyalarni boshqarish tizimini muntazam ravishda ko‘rib chiqish va takomillashtirishni o‘z ichiga oladi. Bu hamkorlik vositalarini yangilashni, g‘oyalarni qo‘lga kiritish mexanizmlarini takomillashtirishni yoki tahlil va hisobot xususiyatlarining integratsiyasini yaxshilashni talab qilishi mumkin.

Innovatsiyalarni olib kirishga tayyorlash bosqichida joriy innovatsion landshaftni baholash, yetakchilikni qo‘lga olish, innovatsion madaniyatni rivojlantirish hamda o‘qitish va rivojlantirish kabi muhim chora-tadbirlar amalga oshiriladi. Ushbu chora tadbirlarni amalga oshirishdan maqsad umumiy ovqatlanish sohasiga kiritiladigan innovatsiyalarni sinergetik samaradorligini dastlabki zaminini yaratish bo‘lib hisoblanadi. Innovatsion landshaftni baholash bu umumiy ovqatlanish korxonasi yoki soha ushbu innovatsiyani qabul qilishga tayyor yoki tayyor emasligini baholash bilan bog‘liq bo‘lib kiritilishi kutilayotgan innovatsiya ushbu korxonaga yoki sohaga qanchalik mos yoki zarurligini baholaydi.

Yetakchilikni qo‘lga olish bosqichida esa olib kirilayotgan innovatsiya bo‘yicha javobgarlik hamda tashabbuskorlik, olib kirilishi kutilayotgan innovatsiyani kam vaqt ichida amaliyotga joriy qilish, ushbu innovatsiyadan vujudga keladigan riskni qabul qilish va qabul qilingan risk hisobiga sohada yetakchilikni qo‘lga kiritish nazarda tutiladi. Innovatsion madaniyatni rivojlantirishda umumiy ovqatlanish sohasiga kiritiladigan innovatsiyalarni mamlakat hamda jamiyat mintaletitidan kelib chiqqan holda olib kirish nazarda tutiladi.

O‘qitish hamda rivojlantirish bosqichida esa olib kirishi kutilayotgan innovatsiyalarni amaliyotga joriy qilishda zarurat vujudga keladigan kadrlarni tayyorlash hamda tayyorlov yakunlangandan keyingini innovatsiyalarni olib kirish, kadrlar malakasini uzluksiz oshirib boorish amalga oshiriladi.

Innovatsiyalarni umumiy ovqatlanish sohasiga olib kirishga tayyorlov bosqichidagi ushbu to‘rt dastakning to‘g‘ri yo‘lga qo‘yilishining o‘zi ham kiritilayotgan innovatsiyalarning sinergetik samaradorligini oshishiga olib keladi. Innovatsiyalarning sinergetik samaradorligi sifatida ishlab chiqilgan modelda bir vaqtni o‘zida kiritilgan innovatsiyalardan iqtisodiy, ijtimoiy, boshqaruv, tuzulmaviy va tashkiliy samaradorlikga erishish va ularni tizimli baholash, uzluksiz tahlil jarayonini amalga oshirish ko‘zda tutilgan.

Ijtimoiy samaradorlikda yangi kiritilgan innovatsiya hamda innovatsion boshqaruv tizimining samarasi sifatida ekologik ifloslanish darajasining qisqarishi, xodimlarni jismoniy holatiga zararlarni kamayishi hamda boshqa shu kabi ko‘rsatkichlar orqali baholanadi.

Boshqaruv samaradorligi boshqaruv tizimining kam vaqtda tezkor axborotlarga ega bo‘lishi hamda samarali boshqaruv qarorlari qabul qilinishi bilan baholanadi. Tashkiliy samaradorlik umumiy ovqatlanish korxonalarida ta‘minot, xizmat ko‘rsatish hamda sotuv jarayonlarini to‘g‘ri va tezkor tashkil qilish darajasi bilan baholanadi. Tuzulmaviy samaradorlik umumiy ovqatlanish korxonalarida ishchi xodimlar hamda boshqaruv xodimlari o‘rtasida tezkor axborot almashinuvi hamda axborot almashishdagi xarajatlarning qisqarish darajasi bilan baholanadi.

Umumiy ovqatlanish xizmatlarini ko‘rsatuvchi korxonalarda ushbu modelning qo‘llanilishi bir vaqtni o‘zida bir innovatsiya orqali iqtisodiy, ijtimoiy, tashkiliy hamda tuzulmaviy muammolarni yechish bo‘yicha ishlar olib borishini talab qiladi.

<p>Н.Абдукадилова</p> <p>Система оценки деятельности предприятий общественного питания и возможности повышения инновационной эффективности</p> <p>Аннотация. В статье рассматривается система оценки деятельности предприятий общественного питания и возможности повышения их инновационной эффективности. Проанализировано влияние внедрения инноваций на товарооборот, уровень рентабельности и конкурентоспособность предприятий. Также раскрыты основные функции системы управления инновациями и их практическое значение.</p> <p>Ключевые слова: общественное питание, инновации, управление инновациями, эффективность, конкурентоспособность.</p>	<p>N. Abdukadirova</p> <p>Evaluation System of the Performance of Catering Service Enterprises and Opportunities to Enhance Innovative Efficiency</p> <p>Abstract. This article examines the system for evaluating the performance of catering service enterprises and the opportunities to enhance their innovation efficiency. The study analyzes the impact of innovation implementation on turnover, profitability, and competitiveness. Based on statistical data, a concentration of financial performance in the catering sector is identified. The key functions of innovation management systems and their practical significance are also discussed.</p> <p>Keywords: catering services, innovation, innovation management, efficiency, competitiveness.</p>
--	--

ISSN 2091-5187

☞ “СЕРВИС” ☞

Журнал Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти таҳририят
бўлимида нашрга тайёрланди.

10.12.2025 йилда теришга берилди. 16.12.2025 йилда босишга рухсат этилди.
Офсет босма қоғози. Қоғоз бичими 60x84_{1/8}. “Times” гарнитураси. Офсет
босма усули. Шартли босма табоғи 14,6. Ҳисоб-нашриёт
табоғи 13,75. Адади 100 нусха. Буюртма № 0143А/25

Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институтининг
матбаа бўлимида чоп этилди.
Лицензия № 025316.
Реестр № Х-119112.

Манзил: Самарқанд шаҳри, Шохрух кўчаси, 60-уй.

© Самарқанд иқтисодиёт ва сервис институти, 2025.